

Skautka na jednokorunovej minci z r. 1957?

V roku 2016, v 4. čísle Spravodajcu Zväzu slovenských filatelistov, ISSN 1338-2098, na str. 27, v článku "Zaujímavá tematická súvislosť 1 Kčs mince so skautingom" autor Mgr. Ján Mička zameriava pozornosť filatelistov cez poštové vkladné knižky a tam použitý symbol obsahujúci zobrazenie jednokorunovej mince zavedenej v r. 1957, na údajné zobrazenie väznenej skautky Synkovej na onej minci, hoci vtedajší režim skauting zrušil a potieral. V tomto ideologickom protirečení autor vidí odvahu autorky mince a dokonca až tragický dokument o prenasledovaní nevinných po r. 1950.

Autor Mgr. Ján Mička zjavne vychádzal z obsahu článku "*Korunová Bedřiška z kriminálu*" zverejneného na internete, bez jasného uvedenia autorstva, kolujúceho elektronickou poštou začiatkom roku 2016, ktorý je tu na konci ako Príloha, a ten zjavne vychádza z videoreportáže Vavřinca Menšla (Česká televize), v r. 2015 ocenennej cenou "Křišťálové oko". Tak to už býva, veď či azda aj porekadlo nehovorí "Komu pán Boh, tomu všetci svätí"?

Článok po krátkom úvode o V. Havlovi ďalej uvádza, že v r. 1957 v ČSR dali do obehu jednokorunovú mincu, na ktorej sochárka Uchytlová - Kučová zobrazila dievča (tajne) s tvárou odsúdenej skautky Bedřišky Synkovej (nar. azda 1934) z nevedenej obce, v lete 2015 žijúcou na nevedenom mieste vo Švajčiarsku (už vydatou, ale autor ju uvádza len rodným priezviskom). Nižšie sú z článku krátke citáty v úvodzovkách "*šikmým písmom*".

Rozoberme si obsah a tvrdenia článku "*Korunová Bedřiška z kriminálu*". Všimajme si všetko, nielen to, čo nám v článku ukazujú.

Havel, pravdaže, s témou Bedřišky nesúvisí; uvádza sa len ako inotaj tejže kategórie ako Bedřiška. V článku sú fotky bez popisu, a tak môžeme len všeobecne predpokladať.

Portrét na prvej fotke článku vyzeral byť so skautskou šatkou, ale po zväčšení vidno, že nie je, ani inde nie je fotka Bedřišky ako skautky.

Príslušnosť Bedřišky ku skautingu je úplne nekonkrétna, aj zmienka o neskoršej(!) činnosti v oddieli "Ostříž" neidentifikuje konkrétny oddiel.

Na fotke sochárky formujúcej bustu mladej devy vidno, že busta sa nepodobá ani na tvár z mince, ani na fotku dievčaťa s copami:

Je to tak vždy a v každom režime (aj dnes), že štát si trestami vynucuje dodržiavanie zákonov, ktoré nastolil - odhalená **protizákonná činnosť sa vždy trestala**, trestá, a zrejme aj trestať bude. Každá spoločnosť okrem trestu vždy aj pranierovala previnilcov, ba aj neprevinených - i dnes to robí.

*"Bedřiška Synková byla potrestána za činnost ve skautské organizaci, kterou tehdejší komunistický režim zakázal....**Nepovažovali jsme za nutné zákaz skautingu respektovat** ....Odsouzena byla za vlastizradu, protože vedla skautský oddíl... nespravedlivě odsouzené děvče...komunistický režim uvěznil z politických důvodů v kriminále...."*

Odsúdenie Bedřišky pripomína prípad známeho slovenského katolíckeho skauta, ktorý bol odsúdený a v r. 1951 aj popravený - dnes píšeme že nespravodlivo atď., ale v knižke vydanej nedávno v ÚPN, autor mladý historik z ÚPN, som sa dočítal, že popravený bol dôstojník ŠtB (zrejme nie v rovnošate) a vydával falošné preukazy pre nepriateľov vtedajšieho režimu. Vtedajšie zákony musel poznať, a akokoľvek sa nám nepáčia dnes, vtedajšia spoločnosť ich mala zavedené; ony sa stále menia - dnes máme iné, a zrejme v budúcnosti budú zase nejaké iné, ledaže by nastala anarchia. Je zřejmé, že popravený musel byť členom Komunistickej strany (jeho otec bol). No čo na to povedať? Taká bola doba. Každý vedel, do čoho ide a aké sú riziká. To platí aj dnes.

Minulosť je vždy kritizovaná, a naša doba v budúcnosti tiež bude.

Pod pohľadom budúcnosti žiadna doba neobstojí.

Porovnajme tváre na fotke Bedřišky a na minci v zhruba skutočnej veľkosti mince: je tam podobnosť? Kto ju tam chce vidieť, nájde si ju. Podobné (nie rovnaké) natočenie tváre a podobný vrkoč, pravdaže, neukazujú podobnosť osôb. Nepoznajúc príhodu vyrozprávanú v článku, asi by porovnanie v tejto (zhruba skutočnej) veľkosti obrázka skončilo zväčša rozpakmi. Poznajúc príhodu, môžeme vysloviť zhodu? Je tá podobnosť jedinečná? - alebo by sa našlo "x" skutočných tvárí, ktoré by sa mohli podobať hlave na minci, ktorá odhadom má veľkosť okolo dvoch milimetrov?

Porovnajme však fotku copatého dievčaťa s mincou, ale vo zväčšení:

Aj v takomto zväčšení na prvý pohľad môžeme vidieť určitú podobnosť, ak chceme. Je tam však aj podobnosť tvárí?

Pozornejší pohľad odhalí, že v porovnaní s mincou, **dievča na fotke má dlhší aj špicatejší nos, výraznejšiu bradu a viac ustupujúce čelo** - nie, nie je to tá istá tvár.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného výsledku podrobného porovnania: ktovie, ako to pred vyše polstoročím bolo. Dnes už žije len Bedřiška a článok vychádza len z jej tvrdenia, navyše je v ňom primálo konkrétností. Ak si azda aj sochárka vzala za predlohu fotku väzneného dievčaťa od jej matky, do akej miery dievča aj skutočne zobrazila?, - a aké veľké bolo riziko sochárky? "*Sochárka*"

se nenechala zastrašiť možnými dôsledky svojho jednania". Veľkosť rizika dobre ukazuje skutočnosť, že okrem tých slovne informovaných ľudí (=matka...) sa neuvádza nikto, kto by si bol všimol, ani najbližšie okolie Bedříšky, že by bola zobrazená na minci.

Zrejme ani matka nevnímala riziko z podobnosti väznenej dcéry so zobrazením na minci, keď rok po vydaní (1957) mince, zrejme v r. 1958 (=1953+5) sa nebála **osobne ísť až najvyššie, na ÚV KSČ**, so žiadosťou o prepustenie(?) väznenej dcéry.

Do akej miery je popisovaná príhoda výnimočná?

České prostredie je historicky známe svojimi podpovrchovými pohybmi, ktoré sa po zmene situácie vo vybraných ohľadoch vyzdvihujú primerane novej dobe. Ako príklad uveďme archetyp Švejka, alebo protektorátne vtipy, tiež to známe masovo rozšírené skladanie papierových peňazí a hľadanie tam inotajov.... Všimnime si tiež Pražské povstanie, ktoré vojensky rozhodla účasť vojsk ruského generála Vlasova, neskôr známe už ako "Májové povstání českého lidu", ktoré vypuklo 3 dni pred koncom vojny, 5. mája 1945, keď K. H. Frank už chcel odovzdať moc Háchovej vláde (ex wiki).

Do posledne zmienenej kategórie dodatočného hľadania inotajov nepatrí azda aj nasledovné ?:

"*dívka je otočená směrem k západu. „Čili ne směrem k Rusku. De facto patříme do západní sféry. Nikdy jsme nepatřili do východní sféry,*" *prohlásila Synková*". K tomu zvažme:

- Nevedno, kde má minca východ a kde západ, ani kde je na minci Rusko - predsa nikde, lebo minca nie je mapa, a ak si ich *Synková* azda "splietla", tak minca v skutočnosti má bližšie k heraldike než k mape, a v heraldike sú strany pri pozorovaní obrátené, teda podľa logiky *Synkovej* by ukazovali pravý opak toho, čo *Synková* tvrdí.

- Azda sme zabudli na výsledok volieb 1946? (Celoštátne vyhrala KS, ale v Slovensku 62% DS + KS 30%, **v Čechách 40% KSČ + NS 24%**). Zabudli sme už azda na následné desaťročia režimu, vždy "legitimizovaného" voľbami - dnes hovoríme "neslobodnými", ale jednotná kandidátka sa volila bez násilia! Napokon, skúsme sa aj dnes spýtať, hlavne nás ľudí u nás (nie vo Švajčiarsku, kde *Synková* žije), tých mnohých ktorým sa po 1989 pohoršilo, a ľudí znechutených politikou natláčanou zvonku, čo dnes hovoria o minulých časoch, ktoré osobne zažili. Nie je to také jednoduché.

- A čo **Sjezd slovanský v Praze 1848**? (Borovský, Klicpera, Kramerius, Kolovrat, Lobkovic, Palacký, Purkyně, Švarzenberg, Thun, ...Štúr, Hodža, Hurban, Klemens, Šafárik,...Karadžič, ...Bakunin, ...). Na ten sa zabudlo?

- Pripomína mi to v našom meste niekdajšie dohadovanie a (fyzické) otáčanie(!) kanónu na pamätníku r. 1945, či má byť "lauf" otočený do mesta či naopak.

- Smerovanie prítomnosti vždy vytvára potrebu vyťahovať z minulosti to, čo sa práve hodí, a ostatné odsúvať.

Teda nie je tu azda snaha dodatočne "vyrábať hrdinov"? Hodnotenia z článku: "... *jeden z velkých husarských kousků ... majstrštyk ... se nenechala zastrašiť ...*" mi pripomínajú istý slovný zmierlivý komentár k fotke Václaváku celkom zaplneného národom demonštrujúcim za politiku Tretej ríše, keď bol Protektorat Böhmen und Mähren, a ten komentár znel: "...*no dobrá, ale podívejte se, jaký vzdor mají v očích!*".

Téma živých vzorov na platidlách nie je nová. Po vzore článku o skautke Bedříške na minci je tiež možné sa obdobne pozrieť na známu papierovú desaťkorunáčku podľa predlohy oravských dievčat (Marta Cisáriková a Margita Hlaváčiková), namaľovanú slovenskou maliarkou Máriou Medveckou (nar. 1914, teda z generácie pozitívne ovplyvnenej skautingom), je z toho istého obdobia (1958) ako jednokorunová minca; jedno z dievčat má dokonca na krku šatku, a hoci bankovka bola tlačená aj s použitím červenej farby, šatka nie je ani trochu červená, úmyselne dovoľuje dovŕpiť sa skautskú hnedú, a uviazaná je tiež skautsky s cípmi visiaticimi nadol, a nie pioniersky s cípmi do strán, ba aj rukáv jej košele (nie je v r. 1958 pioniersky snehobiela) je skautsky vyhrnutý podľa Baden-Powella - nuž kto by zapochyboval, že na desaťkorunáčke je nakreslená skautka?! Takže podľa logiky použitej pri minci treba aj Máriu Medveckú považovať za hrdinku "boja proti totalite"...

PRÍLOHA:

Korunová Bedřiška z kriminálu

(Menšl Vavřinec)

Přátelům Václava Havla se za socialismu podařil známý husarský kousek: v komunistickém Rudém právu nechali vytisknout jeho fotku s blahopřáním k narozeninám, které však pro oblafnutí cenzury raději připsaly jeho divadelní postavě Ferdinandu Vaňkovi. To je známá historie. Sochařce Marii Uchytlové se podařilo něco podobného, co až dosud takřka nikdo nevěděl, ale za co jí hrozil daleko větší trest: na novou korunovou minci, vyraženou v padesátých letech, si za předlohu vybrala dívku, kterou komunistický režim uvěznil z politických důvodů v kriminále. O tomto „majstrštyku“ exkluzivně vypráví ona tehdejší dívka, dnešní osmdesátiletá Bedřiška Synková. Do Švýcarska, kde od roku 1968 žije, se za ní vypravil Vavřinec Menšl.

Skautku komunisti uvěznil, ale s jejím portrétem pak platili

4. 7. 2015

Bedřiška Synková skončila v padesátých letech za mřížemi. Odsouzena byla za vlastizradu, protože vedla skautský oddíl. Ve vězení měla být deset let. Její trpký osud ale vybudil sochařku Marii Uchytlovou, aby použila její portrét v návrhu nové jednokorunové mince. Shodou okolností se pak s touto mincí platilo až do konce režimu. Se Synkovou natáčel ve Švýcarsku Vavřinec Menšl pro Reportéry ČT.

Jednokorunová mince s Bedřiškou Synkovou

Zdroj: ČT24

Dívka s lípou se na nové jednokorunové minci objevila v roce 1957, její představitelka si ale v té době odpykávala čtvrtý rok vězení. „Je to historický paradox, že nespravedlivě odsouzené děvče mělo

vlastně pomník v kapse každého člověka,“ uvedla ředitelka muzea v Mariánském Týnci Irena Bukačová. Československá státní spořitelna si dala korunovou minci později dokonce do svého znaku.

Bedřiška Synková byla potrestána za činnost ve skautské organizaci, kterou tehdejší komunistický režim zakázal. „Nikomu jsme nechtěli škodit, ani jsme nikomu neškodili. Nepovažovali jsme za nutné zákaz skautingu respektovat, protože jsme nevěděli proč,“ přiblížila své jednání z té doby Synková. Tehdy jí bylo devatenáct let. Její skautský oddíl Ostříž tajně jezdil tábořit, vydával časopis a jeho členové se připravovali na dobu, až režim padne. Nakonec ji ale zatkli jednoho brzkého rána roku 1953. Deset let se neměla dostat na svobodu.

Políček pro režim od rozhořčené sochařky

Její příběh se dostal k sochařce Marii Uchytlové-Kučové, která vyučovala na umělecké škole. Matka Bedřišky Synkové tam pracovala jako sekretářka a případ své dcery sochařce vyložila. Začal se tak rodit jeden z velkých husarských kousků, o kterém se dlouho nevědělo. V roce 1957 se totiž komunistický aparát rozhodl zavést nové bankovky a mince. Do soutěže o návrh podoby se přihlásila i Uchytlová.

„Byla tak rozčilená. Řekla: 'Přineste mi fotografii, já se to pokusím zpracovat a dám to na tu korunu. Nikdo to ale nesmí vědět',“ vzpomněla na vyprávění

Synková. Kdyby se ukázalo, že má na československé minci být odsouzený člověk, mohl by strůjce nápadu potkat zlý konec. „Pokud by jí prokázali politický úmysl poškodit stát, že to byla třeba jistá forma sabotáže nebo provokace, myslím, že v té době by reakce režimu mohla pro takového člověka být osudová,“ uvedl historik Prokop Tomek.

Návrh, který si prosadil ministr financí

Sochařka se nenechala zastrašit možnými důsledky svého jednání a do soutěže poslala svoji verzi koruny s vyobrazenou Bedřiškou Synkovou jako dívkou s lípou. Zajímavé zároveň je, že dívka je otočená směrem k západu. „Čili ne směrem k Rusku. De facto patříme do západní sféry. Nikdy jsme nepatřili do východní sféry,“ prohlásila Synková.

Návrhů
na minci
se sešlo
více než
sto.

Podvratný nápad se vůbec nemusel uskutečnit, jelikož komise původně k ražbě doporučila návrh s hutníkem. Zasáhla ale náhoda. „Soutěž skončila, porota to podepsala a předpokládala, že je konec. Jenomže ministr financí si vyžádal poslední slovo,“ přiblížil předseda tehdejší poroty Josef Lhota. Byl to právě tvrdý zastávce komunistické linie, který nevědomky prosadil návrh, kde byla vyobrazena vězněná skautka Synková. Návrhy mu tehdy zavezl sám předseda poroty. Jejich prohlídce prý věnoval deset minut a následně ukázal na návrh Uchytlové s tím, že ten se bude razit.

Jeden se bál druhého, tak to vyšlo

Zatímco mince s vyobrazením Synkové se oslavovaly i ve filmovém týdeníku, sama odsouzená dál čekala ve vězení. Její matka se ale rozhodla za dceru bojovat. Vypravila se na ústřední výbor komunistické strany se žádostí o propuštění své dcery. Nikoho neznala, ale přečetla si dole cedulku se jmény a šla za jedním úředníkem. Ten se vzpouzel dokument převzít s tím, že to nespadá pod jeho resort. Řekla mu, že půjde za jeho kolegou, který sedí o patro výš. Na úředníka to zapůsobilo jako hrozba. „Nevěděl, jestli to není nějaké velké zvíře. Jeden se bál druhého,“ vysvětlila Synková.

Řekl tak její matce, ať žádost nechá u něj. Vzal ji pak k podpisu Antonínu Novotnému. „Protože to bylo na ÚV KSČ, Novotný to podepsal, ani nevěděl co,“ dodala Synková. Díky podpisu tehdy mocného komunisty si tak odseděla nakonec jen pět místo původních deseti let. Až když ji pustili, setkala se tváří v tvář s umělkyní, která ji dostala do peněženek všech lidí v zemi.

Reportéři ČT: Synková byla vězňena, na minci se ale dostala

Krátká šance obnovit skauta

Skautingu, který ji přivedl za mříže, se úplně nevzdala. V roce 1967 se ale politická atmosféra v Československu postupně uvolňovala a skauting začal znovu ožívat. Synková se znovu začala angažovat, vytvořila menší oddíl, do kterého chodilo asi šest děvčat. Připravovala je, aby se mohly i ony stát vedoucími. Také si našla manžela a porodila syna Alberta. Příjezd vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 ale klima opět změnil, a tak s rodinou odjela do Vídně a následně do Švýcarska. Politicky se angažovala i v emigraci. Vedla Světové sdružení bývalých politických vězňů a vydávala časopis Mukl.

Sochařka Marie Uchytilová se svobodného Československa nedožila. Zemřela den před sametovou revolucí. Její mince ji v podstatě přežila. S korunovou mincí, na níž je Synková, se platilo až do rozdělení Československa v roce 1993.